

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XIX

ч. 25 – 28

8. юла 2009
ціна 0,20 €

• Група Русинів із Америки 25. юна 2009 мала у Пряшові приправлений бога-тний програм. Спершу навщивла редакцію Русина і Народных новинок, ...

... потім была на Грекокатолицькым архієпископскым уряді, де по Сталію експозиції Пряшівской єпархії їх поводиє архієпископ, Монс. Я. Бабяк, ...

Русины з Америки – у краю своїх предків

Стало ся уж традиціов, же в літніх місяцях до родного краю своїх предків приходить група Русинів із США. Так тому было і того року, кідь на Словенську перебувала така група од 24. юна до 2. юла 2009 під веджінем віцепрезидента Карпаторусиньского общества в США з центром у Піттсбургу, Діна Половкы.

Група навщивла Літманову, Пряшів, Кошыці, Гуменне, Тополю, Руський Потік, Міджілабірці, Красный Брід, Рокытів при Гуменнім, Бардеєв і Свідник, де навщивла розлічны культурны памяткы.

25. юна 2009 америцкы Русины мали богаты програм у Пряшові. В рамках нёго як першу навщивли редакцію *Русина і Народных новинок*, де їх прияв шефредактор **Александр Зозуляк**, котрый їм коротко росповів о діяльності редакції, ей історії і сучасности, і на память їм подаровав што-то з продукції редакції. Наконєць група ся на памятку сфотола коло Памятника Александрови Духновичови.

Америцкы Русины в тот день навщивли і **Грекокатолицькый архієпископскый уряд у Пряшові**, де їх прияв митрополита Грекокатолицькой церкви на Словенську, архієпископ пряшівскый, **Монс. Ян Бабяк, СІ**, у доповіді віцеканцеляря **о. Франтішка Данцака**. Владыка Бабяк гостям представив Сталу експозицію Пряшівской грекокатолицькой єпархії. Од нёго ся дізнали много интересного з історії єпархії а, як то быває звыком, і ту ся сфотографовала група з обидвома церковным ерархами, а то під портретом благореченого єпископа-мученика, Русина – **Павла Петра Гойдіча**, ЧСВВ. Попозерали і катедралный храм св. Іоана Хрестителя і остаткы ту уложених русиньских благоречених єпископів-мучеників **П. П. Гойдіча і Василя Гопка**. Потім зышли до кріпты храму, де є похований наш будитель – **А. Духнович** і дакотры церковны ерархы. При гробі **А. Духновича** з нагробнов таблов, котра ту была одгалена в рамках 7. Світового конгресу Русинів у р. 2003, продовжовав у росповіді о животі і діяльності **А. Духновича Д. Половка** (зачав тоту росповідь при ёго памятнику).

Далшым містом прияты русиньской делегації ся став **Міський уряд у Пряшові**, де гостів прияв приматор **Павел Гадярі** за притомности секретаря про медії, Русина, **ПгДр. Михала Калиняка**. Приматор гостям росповів о історії, сучасности і перспективах розвитку міста, а то і в одношію до партнерьского міста Піттсбург, із котрого были дакотры члєны групи.

Од міського уряду пішла група долов містом до будовы **Ректорату Пряшівской універзїты**, жебы там навщивла про них нову русиньську інституцію – **Інститут русиньского языка і культуры ПУ**. В просторах інституту америцкы Русинів сердечно прияла і погостила директорка **ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.**, ведно з асистентками інституту **ПгДр. Марієв Мальцовсков і ПгДр. Кветославов Копоровов**, а ей слова тлумачів ведучій групи **Д. Половка**. Директорка їм росповіла о історії і сучаснім діяльності інституту, о студійных програмах заміряных на русиньскый язык, літературу і культуру, і спомянула про них интересну справу, же в юнію будучого року інститут планує зачати організовати **літню школу русиньского языка**, в котрій бы рады привітали і потомків Русинів із США.

Далшов заставков америцкой групи був **Музей русиньской культуры в Пряшові**, де їх щіро привітала директорка **ПгДр. Ольга Глосікова, др. н.**, слова котрой тлумачіла Русинка з Америки і сполупрацовнічка музею **Марія Сілвестрі**. Од директоркы ся дізнали много новых інформацій о новім музею, діяльності і снажіню ей працівників, як і перспективах розвою музею. Ту ся гості дізнали цалком нову справу, же в тых днях **музей здобыв нову самостану будову**, де бы ся мав перестїговати з дотеперішніх провізорных просторів. Наслідно гості попозерали сталу експозицію музею, як і выставку работ марьярки **Зузаны Осавчуковой-Гапаковой**.

По навщіві музею крокы Русинів вели до недалекой **православной богословской семінарії**. Ту їх прияв говорця Православной церкви на Словакії, **проф. ТгДр. Мілан Герка, к. н.**, який їм росповів о тій церкви, митрополії і катедралнім храмі св. А. Невского, котрый наконєць навщивли. Тот рушный день закінчили вечерёв у „домашнім“ пензіоні **Елдорадо**, де їх пришов порадовати дїтський фолклорный колектів **Шаріш** під веджінем **Йозефа Пірога**.

В далшых днях америцку делегацію чекав богаты програм, котрый ся заміряв на історичны памяткы, переглядку русиньских деревяных церковлей, музеїв, сканзенів, а, самособов, же не могли обыйти **Музей модерного уменя Енді Варгола в Міджілабірцях**.

Віриме, же 2. юла 2009 участници той екскурзії одлітали з Кошыць домів повны новых красных зажитків і з богатством інформацій о роднім краю своїх предків, який дакотры навщивли по першыраз, але надїяме ся, же не послідній раз. **А. З.**, фоткы автора

... але не забыли піти ани до кріпты грекокатолицького храму св. Іоана Хрестителя, жебы ся поклонити **А. Духновичови** при ёго гробі, ...

... далша їх путь вела на **Міський уряд у Пряшові**, де їх прияв приматор **П. Гадярі**, а ёго слова тлумачів по англїцкы ведучій групи, віцепрезидент **Карпаторусиньского общества в США Д. Половка**, ...

... а не менше интереснов была екскурзія по експозиції **Музею русиньской культуры**, котров їх спроваждала директорка, **О. Глосікова** і ей слова тлумачіла **М. Сілвестрі**.

II. інтеррегіональна стріча КРЕМЕНЕЦЬ 2009

28. юна 2009 ся одбыла туристична акція главно русиньской молодежи на горі Кременець в окресі Снина, де ся сходять три граніці: словенська, польська і українська. Акція ся реалізовала під геслом *Русини – єден нероздільний народ!* На ній взяв участь і честный председа Світової ради Русинів – Павел Роберт Магочій (в центрі під штатным ербом СР), котрый передав діпломы участным на акції першым абсолвентам п'ятирічного штудія на русиньских недільных школах Закарпатської області України. Долов у піддереі другый справа – організатор той стрічі зо словенського боку – Петро Крайняк, мол.

Літературны таленты 2009 і в языках народностных меншын

На тогорічній творивій дорозі к літературному майстровству ся до конкурзу **Літературны таленты 2009 в Гуменнім** запоїло 408 непрофесіональных авторів із 478 роботами з окресів Гуменне, Снина і Міджілабірці. Можеме з потішінем конштатовати, же їх было дашто веце як минулого року.

В молодших категоріях конкурзу взяло участь 24 школ із споминаных реґіонів. Змагали ся в поезії і в прозі. Каждая область была заступлена штирьма категоріями, а то од найменших школярів аж по дорослых. Оцінёваны роботы были в словацькім, **русиньскім**, українськім і ромськім языках. Русиньских авторів оцінёвав **Мґр. Штефан Сухий**, словацьких – Мґр. Маркета Андрічкова і ПґДр. Маріан Андрічак, українських – ПґДр. Ілько Галайда, к. н., ромськы – Інж. Мірослав Ціна.

Порота доведна приділила 75 цін і честных узнань. Оцінёвало ся присно, о чім свідчів факт, же в старших категоріях было приділеных немного цін. Інтеґрално часьтв конкурзу літературных работ був культурный проґрам і аналітичний семінар. Планує ся выдати зборник Літературны таленты 2009 з ілюстраціями Любіці Ганаковой і ей студентів.

Оцініня **29. річника Літературных талентів ся одбыло 17. юна 2009**. Вігорлатська бібліотека в Гуменнім дякує приятелям бібліотеки за поміч, місту Гуменне і спозором за підпору, і вшыткым змагаючим ся за участь у конкурзі. Желаете літературным творцям вірну приятельку музу і много дякы до писаня.

Даніела КАПРАЛЁВА, координаторка проєкту

Оцініня Літературных талентів 2009 в русиньскім языку:

Поезія

1. категорія:

1. **Петра Рогачова**, ОШ у Стаціні
2. **Ванеса Васькова**, ОШ у Стаціні
3. **Никола Телеганічова**, ОШ у Стаціні

Честне узнаня **Яна Петровайва**, ОШ у Кленовій

2. категорія:

1. **Алена Ґрундзова**, ОШ у Стаціні
2. **Марія Плевкова**, ОШ у Стаціні
3. **Міхаела Бардзакова**, ОШ у Стаціні

Честне узнаня **Анна Коцова**, ОШ у Стаціні

3. категорія:

1. місто не было приділене
2. **Зузана Лібакова**, Гімназія у Міджілабірцях
3. місто не было приділене

4. категорія:

1. **Осиф Кудзей**, Нягів
2. **Даніела Капралёва**, Гуменне
3. **Інж. Петро Ялч**, Міджілабірці

Проза

1. категорія

1. **Петра Рогачова**, ОШ у Стаціні
2. **Крістіна Пелёва**, ОШ у Стаціні
3. **Клаудія Матікова**, ОШ у Стаціні

2. категорія

1. **Петрик Пітель**, ОШ у Стаціні
2. місто не было приділене
3. місто не было приділене

3. і 4. категорія не мала своїх представителів.

Зволений новый председа Містной організації РОС

18. юна 2009 р. у Пряшові, в Театрі **Александра Духновича** (мала сцена) была членська громада Містной організації Русиньской оброды в Пряшові, яка застрішує своїх членів у Пряшові і Сабінові. На ній была в першій ряді оцінена дотеперішня робота МО РОС в Пряшові а по динамічній дискусії, де доміновав проблем Руського дому в Пряшові, одбыли ся вольбы.

Быв зволений новый председа організації, яким ся став родак із Міджілаборець – **ПґДр. Михал Калиняк**. Так істо був зволений дев'ять-членный выконный выбор МО РОС, у яким суть: Михал Калиняк, Федор Віцо (стояв на челі МО РОС у Пряшові од 2007 року і здінамізовав ей роботу), Василь Янко, Сільвія Лысинова, Димітрій Крішко, Петро Крайняк, мол., Владимир Чема і Осиф Орловський.

Зміна в МО РОС у Пряшові бы мала припомочі к іщі бівшій ефективности роботи пряшівських і сабіновських Русинів перед списованем людей у 2011 році, што підкреслив і ей новозволений председа Михал Калиняк.

-М-

• Старый председа Містной організації Русиньской оброды у Пряшові, **Ф. Віцо** на вырочній членській громаді передав штафету веджіня той організації молодшому – **М. Калинякови** (справа).

МОЇ НАЙСИЛНІШЫ ЗАЖЫТКЫ...

... з 10. Світового конґресу Русинів у Сербії і Хорватії

В першій ряді хочу сердечно подяковати *Словенській асоціації русиньских організації*, же дала можливість і мені быти делегатом на тім юбілейнім форумі Русинів, ай кідь вшытко не вышло про мене так, як было треба...

Наopak, потішили ня і повзбудили до далшого жывота і роботы такы моменты, як выслов Валерія Падыка – русиньского выдавателя з Ужгороду, котрый ня сердечно обяв і повів мі: „Вы мусите писати, ваши віршы наші діти декламують на змаганях!“

На стрічі русиньских писателів світа мій поетичный выступ прирівнали к штілу А. Духновича... Або кідь пришла за мнов Маріанна Лявинець із Мадярціны і повіла мі, же мої співанкы „На славу Русинів“ і „Ой горы, долины“ звучать в їх русиньскім розгласовім высыланю, або кідь Андрій Копча з Польщі уже по третій раз мене із співацьков ґрупов „Яворина“ попросив выступити на їх фолклорнім святі у Михалові... То про мене означало дуже много. А кідь іщі к тому приложу свої щіры слызы в очах з прекрасного культурного выступлїня дітей, молодежи і дорослых в Сербії і Хорватії, котры нам одовздали своє серце у віршах, співах, танцях, музичі і в прекрасній народній свадьбі з надыхом Ядрану, возрушію і чутиловому переживаню ся не дало сперти.

Щіре русиньске серце я чула на кождім кроці. І тогды, кідь русиньскый делегат з України нас з Марієв Мальцовсков почастовав їх „горілков“ – *Хлібный дар*. Кідь писателька Сербії і лавреатка премії А. Духновича за русиньску літературу, Іріна Гарді-Ковачевич нам на ізбу принесла прекрасну пукету фарбных ружічок із своєї загородкы і почастовала нас своїма домашніма продуктами. Потім нас попроведила по цілім Руськім Керестурі.

А сердечными были і вдячны обяты із молодыма женами Сербії, котры при нашім одході нам з М. Мальцовсков принесли два сербскы хлібы, жебы сьме сі їх однесли домів.

Як видно, і така є наша славянська щірость і добросердечность, котра ся не дасть нічим на світі вынагородити, знищити і вытерти з нарых русиньских сердець і душы.

Жычме собі взаїмно много щастя, здоровья, успіхів, сил і великого русиньского ентузіазму до далшых років нашого жывота!

Марія ГІРОВА, Снина

Будеме і надале крітізовати словакізацію в рамках церькви

(Выступ делегата Словенської асоціації русиньских організації – **Петра Крайняка** на 10. Світовім конґресі Русинів у Сербії і Хорватії.)

Честованы участници конґресу, дороги Русины,

хочу ся припоїти к тым, котры не спохыбнують розвиток міджі-народного русиньского руху, місце Русинів у сполоченстві народів Европы, ідентичность і самобытность русиньского народа, який жыє уж тисяч років і буде жыти і далшых тисяч. Одказу вшыткым, котры спохыбнують ёго самобытность і означують го за „гілку“ іншого народа, же мы не сьме нияким „конариком“, сьме самостатне дерево, хоць мале, але жыватаспособне. Є правдов, же нам, Русинам на Словакії, грозить асиміляція з боку векшынового словацького народа, але є на кождім Русинові, жебы собі усвідомив хто є, де належить, хто суть ёго предкы; а тыж на кождій русиньській організації у Словакії, ці є то Русиньска оброда, або Словенська асоціація русиньских організації, ці іншы, які буде реалізовати народностны активіты, як ся буде заставати Русинів і діяти в ділі їх народностного самоусвідомлїня. То є посланя ей активістів і функціонерів, што діють у русиньскім русі. Інакше є наша робота збыточна і не має змыслу. Хочу повісти, же мы, Русины на Словакії, сьме ацептованы з боку владных і штатных орґанів як самостатна народностна меншына, а тым маме ґарантованы вшыткы права, котры суть уведжены в Уставі СР і прирых законах. Але найвекше непорозуміння є з боку церькви і ей ерархії. Як ґрекокатолик, мам на думці архієпископський уряд у Пряшові і ёго представителів, котры сперають русиньскым віруючим і русиньскым усвідомлєным священикам поужывати в літурґічных обрядах русиньскый материньскый язык, читати русиньскы еванґелії і апостолы, хрестити, вінчати, ховати у материньскім языку. На тім конґресі нам была представлена прекрасна книжка – *Тетраванґеліє* у русиньскім языку. То дарунок Світового конґресу Русинів русиньскым віруючим. У звязи з ёго выданем ся прошу: **Будуть мочи русиньскы віруючі і священици офіціально хосновати тоту книгу? Думам, же ніт!** Асиміляція Русинів за помочі церькви на Словакії продовжує, а словакізація на нарых ґрекокатолицьких парохіях з боку бівшой части священиків стала ся, так бы повісти, **модов і заслужным ділом**. Зато сьме мы, активісты русиньского руху, прияли **Харту грекокатолицьких віруючих на Словенську 2007**, жебы так публічно высловили свій протест проти насильній словакізації. Тоту харту підписало высше 1 700 людей. На основі того сьме написали писмо Святому отцєви до Ватікану і особно попросили сьме Бенедікта XVI., абы нас прияв, жебы сьме го могли інформовати о ситуації на Словакії. Але, жаль, не были сьме выслуханы і чуєме, же Ватікан не має інтерес о своїх русиньских віруючих на Словакії. Наперек тому хочу ту зо сцены Світового конґресу Русинів выголосити: **Будеме продовжовати в крітіці словакізації нарых Русинів, будеме крітізовати позицію церьковной ерархії к своїм русиньскым віруючим і жадати установлїня єпископа про Русинів у Словакії, котрый бы ґарантовав їх народностны права у набоженьскім жывоті.**

Подля мого погляду, народностный жывот без порозуміння з боку церькви буде упадати, але і церьков без віруючих русиньской народности і їх підпору буде слабнути, стане ся нееднотна і розбита. **Вірю, же нам на нашій пути за права Русинів у набоженьскім жывоті буде помагати Господь Бог.**

поздравління русинів на 2009 рік

пісня • проза

число 2

Представуємо вам Анну Латтову з Пчолиного

ВОЙНОВА ДІТИНА

Народила ся 7. **фебруара 1934 в Пчолинім** як друга дівочка своїм родічам (доведна были 4 дівчата). Як мала Анька 6 років, вмерла ей мати, а нянько – Іван Кресач – ся пізніше вживив другыраз. Нелем смерть мамы, але і друга світова война позначіла жывот дівчат. Біда, недостаткы, часто і голод спроваджали їх каждоденный жывот. А в тій неістій добі, кідь єден день чоловік не знав, што го чекать на другый, часто зраджали і властны... З тых часів ся ей припоминають пригода, котра в ній завхабила може доднесь чутя скривдженой душы. Як пришли до валалу бандеровці, хтось на ей нянька прозрадив, же він комуніста. Хотіли го застрілити зато... Може і тот момент був про Івана Кресача імпульзом, жебы ся по войні зачали писати Словаками – тадь Українець до них стріляв... В селі в тім часі учів учітель родом з України Іван Деркач, котрый потім не мав милого слова про Аньку. „В школі з ня потім лем сміха робили, не знав ня учітель похвалити, хоць як єм ся шыковала,“ доднесь споминать А. Латтова.

По скінчіню школы пішла як 16-річне дівчатиско робити на Чехы – до Ізерських гор, бо требало грошы заробляти. Шкода, бо кібы дівча было пішло дале до школы, може бы ся ей талант інакше розвинув. Писав ся рік 1950, село ся ледва спамятало з войны, та де там про школу думати... За нецілый рік ся Анця вернула, бо дома ей молодой чекав. Красну дівку взяв паробок з валалу – Михайло Латта, і одтогы ей ніхто не звав інакше, як Анця Михайлова. Так ей памятам од своїх дітинських років і я – все красно пооблікану, вычесану, што не было в минулости на селі аж таким тіпичным. Анця не была нияка панічка, робила роботы, як і другы жены зо села, але знала ся і „за даму зробити“, а то было на ній незвычайне.

Їй далшый жывот ся нічим не одлишовав од жывота других жен – одколи ся вернула з Чех аж до своєї пензії – до року 1991, робила в строярськیم поднику Вігорлат у Снині. Каждє рано перед пятов на заставку автобусу а о пів третей тым істым автобусом домів, каждый день – понад 30 років.

Дітей ей судьба не наділила, все лем двоє з Михайлом были... аж до єго смерти – у році 2005. Так Анця зістала сама, властно сполочность ей робить псих Філіп, котрый уж мать тыж дашто оджыте.

Спів ей бавить ...

На Анці Михайловій, як єм сі дозволила фаміліарно ей назвати, єм по роках зачала обдивляти ей енергію і тоту животодаРНу силу, котра ей нігда не зломила, наopak, все єм ей стрічала як веселу, безпроблемову жену, котра сі порадить зо вшыткым. Докінця і в сітуаціях нелегких – кідь ходила до шпыталю за хворым мужем, знаючі, же кончіна ся уж ближить. Холем му носила домашній стравы, на котру був навикнутый... Доднесь є незвычайно мобілна, у своїм віці ходить на біціглю, все дбать на то, абы была акуратно облечена. При мойй навщіві якраз переношала дочки, котры зістали по покрывачах: „Стріху было треба вымінити, бо уж мі затікало до хыжы,“ конштатовала 75-річна пані Латтова. Такой скінчить роботу і йде варити каву... А што робить на пензії?

Уж довгы роки є членков містной співацькой ґрупи **Пчолинчанка**, котра была позвана на **Дні Комлошкы** міджі мадярських Русинів, де зожала великий успіх. Окрем того, же ей Бог обдаровав красным голосом, зачала поступно і сама складати співанкы на способ народных, причім з мелодіов ей помагать акордеоніста той ґрупи Даніел Гулай. Так поступно до репертоару **Пчолинчанкы** зачали прибывати новы, оріґіналны співанкы, хоць мелодія дакотрых є подобна на знамы народны співанкы, но є позмінена і з цалком новым текстом.

Перегортаючи **Співник** Анці Латтовой, сьме нараховали до 60 текстів ей властных співанок. Нукаме Вам, дороги читателі, дакотры з них як оддыхове читаня, котре погладить душу в кождім часі. Тексты співанок суть в оріґіналнім пчолинськім діалекті.

ПгДр. Кветослава КОПОРОВА

А на горі сосна

А на горі сосна
Штири рочки росла,
Кідь ї зотнеш, мій міленький,
Буде мі на кросна.

Буде мі на кросна –
Буду на них ткати,
Нігда їм са не думала
Тот рік оддавати.

Оддам са я оддам,
Хоць і побанію,
Холем са я од валальских
Языків ментію.

Уж їм са оддала,
Уж я невісточка,
Уж я собі там не стану,
Де стоїть дівочка.

Піду на ворішки

Піду я на ворішки,
Не буду їх кусати,
Лем їх буду мілому
На зиму одкладати.

Прийдь міленький, прийдь до нас,
Бо ворішки маш у нас,
Я ті буду кусати
А зернята давати.

Але мілый не пришов,
Бо собі другу нашов,
Другу дівку богату –
Невалушну, пыскату.

Я ворішки покусам,
А зернятка сі сховам –
То про того мілого,
Што буду жена єго.

Не падай, доджіку

Не падай, доджіку,
Бы не была роса,
Жебы я коничкы
Не водила боса.

Так їм са узабла,
Аж їм посініла,
Накладь, мілый, вогня
Чей бы-м са нагріла.

Я бы ті го наклав,
Ты бы са не гріла,
Д вогню бы-сь не пришла,
Бо бы-сь са ганьбила.

Ганьблю са я ганьблю
Так, што са аж трясу,
Же я са не оддам,
Бо коничкы пасу.

Ухабив ня фраїр

Пішов мі міленький
До той Америки,
Ніч мі не зухабив
Лем жаль превеликий.

Ухабив ня фраїр,
Світ буде стояти,
Але єго буде
Мілый Бог карати.

Ухабив ня фраїр,
Ухабив в неділю,
З великого жалю
Красно са привдію.

Красно са привдію –
Начісто, набіло,
Же як ня увидить,
Бы го поразило.

Запутав я коня

Запутав я коня
В глибокій долині,
А сам їм са вернув
Ід своїй дівчині.

Вернув їм са вернув
Мілу їм не нашов,
Міла ня скламала –
Другого уж мала

А ці ты, міленька,
Розума не мала,
Же ты моє сердце
Так скоро скламала?

Скламала, скламала,
Бо я са гнівала,
Бо тя вчера вечор
Друга ціловала.

Як тя ціловала,
Я са позерала –
А слыза за слызов
З вочей мі падала.

Уж сьме са розышли,
Уж са не зыйдеме,
Уж свої головки
Ведно не стулиме.

А там долов, коло млина

А там долов, коло млина
Стоїть дівча, як малина,
Стоїть, стоїть, поспівує
На мілого поджмуркує.

Мілый, мілый, на нім боці
Подь, заверний мої вівці.
А я тобі не поможу –
Завтра руковати мушу.

Нарукію до Пряшова –
Шабля буде жена моя,
Саду собі на конічка –
Збогом, збогом, фраїрочка.

Магдалена ЛАВРІНЦОВА

Підкарпатський герой

Помалы ся потемря розріджує з наступаючим днём – 3. новембром 1943 року. Перед пару годинами Михал Оленіч був на оперативній пораді велителів рот і прапорів, котру скликав велитель 1. чеськословенської самостатной бригади, плуковник Л. Свобода, де выголосив, же по семій годині ся зачне діпострілецька справа а пак ай боєвий наступ – ослободжіння главного міста України – Києва.

Перед тяжким боєм офіцери і вояци хотіли одпочинути. Нечекано з окремих засоб выфасовали шампанське. Довго до рана попивали і по камаратськы дебатували. Міджі нима были і підкарпатськы Русины з 1. чеськословенської самостатной бригади, яка vznikла з первістного 1. чеськословенського польного прапора. Они споминали, главно на родны Карпаты, на прекрасну природу вяр, кідь береги росцвили тернёвым цвітом, на хыжки, в котрых пережили дитство і молоды рокы, і котры як кібы од біды были притиснуты к землі, але в садах довкола них не мож ся было налюбовати молочным цвітом вишень...

Высокий, чорноволосый, ставный хлоп Михал Оленіч, якого Бог обдаровав і прекрасным мелодичным голосом, собі любив заспівати. Шумно звучав ёго голос, кідь співав свою облюблену співанку „Ой, Дніпро, Дніпро...” Не міг знати, што го чекає в боях за Київ...

Михал Оленіч іщі недавно служив як чатарь в Чеськословенській армоді. По роспаді Чеськословенської републіки був учітелём народной школы в селах коло Ужгорода і Перечіна на бышій Підкарпатській Русі, яка перед войном была частёв Чеськословенска. Кідь фашистичне Мадярсько анектовало векуш, главно рієнинну часть Підкарпатської Русі, але главно по окупації гортієвськыма войскама, вшытко ся обернуло к гіршому. Пробовав сі найти місто як учітель на дакотрій з народных школ в бідных горьскых селах, але выборова комісія выголосила, же кідь не був лояльный к мадярському режиму, не є способный робити з дітми. Зачав робити в ілегалній групі Емеріха Шандора, котра друковала і росшырєвала в містах і селах того регіону летакы, які вызывали, абы жытелі саботували окупачны уряды і молоды люде абы не вступали до фашистичных формацій „Levante“. Підозривали го з той роботы, міг ся дістати до арешту, зато вирішувє, же ілегално перейде через мадярсько-советську граніцю. Наперек тому, же був януар 1941 року і якраз вдарили великы морозы... Вірив, же ся буде мочі запоїти до боя з ненавиджєныма окупантами на своїм роднім Підкарпатю.

Лемже советськы варташы на граніцях го не прияли з отворєныма наручами. Обвинили го із шпегунства. Быв то тяжкий час про люде. В Советськым союзі многих честных людей позапєрвали і обвинили. Аж патологічне підозриваня і наслідно выконштруоване обвиніня было на кождім кроці в тій країні. Правдоподобно ёго, як і інших біженців, насилу натискали до вагонів і одтранспортували до гулагів, таборів нучєных работ. Довго тримала дорога попри засніжєных білых полях, осадах, містах і містечках советської України.

По страстнім путуваню Михал Оленіч із далшыма біженцями дішов до Дніпропетровска, де побыв до юна 1940 року. Шкода, же ся не захоували ниякы інформації о тім, в якім таборі і яку роботу там робив. Веце ся знає лем того, же ся ту дізнав, же го ведно з ёго побратимами перевезуть на север к западній а заєдно к полярній части Уралу – до автономной републіки Комі, на ставбу желізничной магістралы Котлас – Воркута. Хылило ся к войні, зато найвышшы советськы органы вирішыли, же воркутський улёвєый басейн є барз важна база про потребы штату, зато ай почас крутого северьского морозу мусять ту збудувати скоро тісячікілометрову желізничну магістралу.

Зась то была нелегка путь з югу України скоро к полярному кругу. Путували влаком, шифов, накладныма аятами а остатні кілометры мусили йти пішо по болоті, по леді. Было треба в рекордно короткім часі збудувати желізницю з далшыма потрібныма будовами і дати ей до ужываня.

За ведучого єдної з бригад зволили якраз

Михала Оленіча, який мав у людей природну авторіту. Доказав коло себе позберати люде, запалити їх за роботу і вести їх. Веце як два рокы ту мусив робити ай 10 годин денно в крутій зимі, а іщі к тому підвыжывєный, бо страва была барз бідна. Север сцілив ёго характер і силу, духовно і фізично, што му пізніше помогло вытримати ай нарочіты бої в зимі з фашистами, вшыткы тяжкосты жывоата в боєвій групі.

Спомянув собі і на ярь 1942 року. Якраз робив на ставбі обєктів на штаціоні Кочмас, кідь го нагло закликали на справу і повіли му:

– На території Советського союза за зачинать організовати чеськословенський военський одділ. Можете, або точніше, маєте право вступити до нєго... Кідь хочете зістати на ставбі, можете, є ту роботы дость про каждого.

– Не буду довго роздумувати – хочу вступити до чеськословенського одділу! – выголосив. –

Хочу йти на фронт.

Была то про нєго радостна новина. Усвідомив собі, же по ослободжіню міст і сел Советського союза дістане ся на свою Підкарпатську Русь. Стачіло лем дакус переперти очі, які прагнуть по красі – а уж такой видити як ся двигають горы, зеленіють ся паствиска, названы полонинами, приваблюють своїм холодком гаї, пышно шумлять верьхы стромів, плодами пахне земля...

І зась наслідовала довга путь з автономной републіки Комі, на тот раз до Бузулуку. Такой по приході до того приуральского містечка Михала Оленіча, як бышлого підофіцера Чеськословенської армоды, повірили вести военську праву новачків 1. чеськословенського польного прапора. Тот ся пак став основов 1. чеськословенської самостатной бригади а наярь 1944 року высшого военського тілєса – 1. Чеськословенського армодного корпусу в СССР.

Помалы ся россвивать. Нихто уж не спить, люде як кібы скамяніли на своїх містах, каждый задуманный. Лем час од часу ся попозерають на годинкы – цайгер якийсь ся помалы рушає.

3. новембра 1944 року в ранніх годинах ся зачали тяжкы бої за Київ. Зразу ся затрясла земля, страшна рана ростяла тихо. На головнях стовкы зброї затаңєвали огні, і рой куль зачав падати на неприятеля. Перед наступом Людевік Свобода обходив членів бригади, говолив з вояками і вызывав їх, абы боєвали сміло. Бо ту ся їднать нелем о бой за Київ, але і за Чеськословенсько.

Ближєв ся вечур, але іщі было видно, кідь облюбєный велитель 1. роты Михал Оленіч дістав розказ – йти на розвідку до єдної з осад над Києвом, котру называли „Наблюдательныма Вышками“. Правє крыло 1. прапору ся находито в перехрєстній пальбі куломєтів, боєници ся притисли к землі – смерть дыхала кождому на груди. Підпоручік Михал Оленіч собі усвідомив, же іщі секунда, а уж їх росстрільяють як решето. Швыдко встав і з выкриком „Допереду“, стягнув за собов роту і побіг наперед. За ним вояци Завтук, Бєліця, Шмід і інші. Перед нима ся находять домики, де ся усаляшыє неприятель. Завтук біжыть з легким куломєтом на плечі. На момент ся каждый заставить і стрільяє короткыма салвама.

Михал Оленіч вылетів настрічу хмарі куль. Вояки як єден ся пустили за своїм велителём, стрільяючи з автоматів. Зразу підпоручік ся заставив, як кібы надыбав на невидиму стіну – і скошеный впав. Засягла го куля німецького вояка, котрый збачів, як ся приближує высокий, ставный молодой хлоп – Михал Оленіч.

Ёго сполубоєвници ся аж пак дістали к найблизшим домикам і з огнём зо самопалів і гранатів злікєїдовали фашистів. З поля боя потім на руках вынесли закыровавєного Михала Оленіча і положили го до задымєной сільской хыжы. Лежав там красный, гордый – ай в обятыях немилосерной смерти.

Михал Оленіч був нагороджений Іп меторіат Чеськословенським войновым хрестом. Сповнив сі повинность вояка і велителя. Навсе зістане підкарпатським героєм.

(Переклад із словацького языка:

ПгДр. М. МАЛЬЦОВСКА.)

Димітрій КРИШКО

Як був захищений доктор Роберт Собел

Стало ся то тогды, кідь обводный нотарь в Келчі, окрес Стропків, пан Шпірка, ся дізнав, же на доктора жыдівского поводу, Роберта Собела був выданный „затыкач“ і глядало го гєстапо. Він ня пожадав, абы єм му поміг доктора захранити. В селі, окрем іншого, ся находито німецьке велительство. Од авґуста 1944 року єм був дозорцём при молотячці в Рафаївцях, окр. Стропків. При стрічі з начальником партізанського штабу „Чапась“ тот мі запропонував конспіративный квартал в Пискуривцях, де єм діяв як штабный розвідник. Кідь єм спомянув вдові по справцєви школы в Пискуривцях Терезії Куцірковой, ці бы не уквартелєвала доктора Собела, спочатку ся ей то не поздавало. Наісто ся бояла за судьбу своєї великой родины. Мала шість дітей. Наконець была согласна, а то з тым, же о нічим не знать а же вшытко буде на мойй голові. Добрі знала, же иде о Жыда, але не знала, же ся о нєго интересує гєстапо. Тото вшытко єм тлумачів келчанському нотарєви Шпіркови, який мі за тото щіро подяковав.

Такой на другый день ся у мене голосив высокий, ставный чоловік, доктор Собел, жебы ся уквартелєвав. Ёго притомность была утаєна нелем перед сусідами, партізанамы, але і перед властныма дітми вдовы Куцірковой, з вынятком ей найстаршого 18-річного сына Леоніда, з котрым сьме сі барз добрі розуміли. Ай кідь доктор Собел ся три місяці скрывав, жив у ізоляції, вызерав і чув ся псіхічно добрі. Мав на то вплив і факт, же на розділ од околитых сел, до Пискуровець ся Німці не дістали. І так сьме в релативнім спокою переживали дні і ночі в знамім партізанським трикутнику Стропків – Гуменне – Міджілабірці, чекаючи на выслободителів.

Велика зміна настала в неділю рано, 19. новембра 1944 року, кідь Німці вторгли з токаїцького берега до Пискуровець. І так сьме ся мусили стягнути до ліса ведно з доктором Собелом. К нам ся придав ай Леонід, який добрі знав околіцю. І такой як сьме ступили на край ліса, были сьме свідками выбуху міномєтного гранату, што нас порядно выстрашило, но, нащастя, біда нас обышла. Леонід нас довів аж к полєвницькій хаті в буковім лісі над Брусніцєв, де сьме ся дочасно сховали. Годинами сьме ся з Леонідом чередували при вартованю коло хаты. Нігдє ніч, всягды гробовє тихо, што нас вело к рїскантному рішіню переночувати на хаті, котра была перфектно заряджена. Перша ніч на хаті ся обышла без проблемів. Скоро рано сьме ся выбрали мірным бережком к потічку, де сьме зробили ранну гігієну і набрали крішталово чістой воды. Недалеко сьме назбєрали листья з чорниць, з чого сьме сі наварили чай. На хаті доктор Собел витяг із своєї подовговастой скоряной ташкы буханку хліба, чому сьме ся дуже порадовали. Як ся указало, був то першый а заєдно ай послідній сполочный фрыштик. Пак сьме ся радили, што далє. Вирішили сьме, же наперед треба змаповати ситуацію в Пискуривцях і околіці. Як сьме ся пересвідчили, Пискуривці згоріли до тла. Спалили їх Німці. Быв то страшный образ. Кідь сьме ся дістали перед школу, з котрой зістали лем муры, по дворі ся тягало двоє Куцірковых зайчиків із обгорітов серстєв. Леонід скінчив їх трапіня. В тім часі было підпалєне і сусіднє село Дяпалівці. Збачили сьме великий червєный полемінь, який ся двигав до неба. Воздух був набитый спалєниском. Така іста судьба стигла Токаїк і Вышній Грабовець. Быв то тот самый образ сказы. Акурат школа у Вышнім Грабівцю стратила стріху. А якраз при тій школї сьме на другый день могли скінчити трагічно. Нігдє не было ани души.

Кідь сьме по навернутю реферовали докторови, што сьме зажыли, був шокованый, лем крутив головов. Шестый змысел або якась высша сила як кібы мі шєптали, жебы сьме ся далє не стримовали на хаті. Будь-де, лем не на хаті. Хоць ай під голым небом. Так сьме і зробили. Пересунули сьме ся в напрямі на Токаїк, нецілых сто метрів од хаты. Лем-што сьме залєгли на буковє листья, дочекали сьме ся великого несподіваня. Здалєка вызерало так, як кібы ся вырїили свєтоянськы мушкы. Быв то німецький одділ з лєтриками в руках, якіма освїтлєвали околіцю. Заставили ся на хаті, де ся стримали недовго, пак ся пустили як кібы рівно к нам, але, нащастя, одбочили інде і мы сі выдыхли. Під їх освїтлєнєм цілый ліс був прозрачный і нам ся здало, же нам світять до очей. Наш доктор міджі тым выбрав ампулку з морфієм. Нащастя, Леонід то збачів і трясучім голосом зашептав: „Пан доктор, што то робите? Хотите нас ту так зохабити?“ Я к тому додав, же го береме ся властно-го отця, же то не сміє зробити. На то він даяку хвільку ампулку потримав і назад ей одложив. Кібы тото Леонід завчасу не збачів, якбач, доктор бы свій жывот скінчив. Видно, ангєлы з неба стояли коло нас.

Кідь сьме ся рано позбєрали, був єм перемерзнутый на кість. Хвїля ся за ніч діаметрално змінила. Вшытко было покрьте білым інїєм. Повіли сьме сі, же стады мусимє одыйти даґдє над Токаїк, де ся свого часу палило деревяне угля, а де може найдеме даяку колибу. Но міджітым Леонід вышов з пропозицій, жебы сьме обидвомє іщі раз зашли до Вышнєго Грабівця, де в пивнічній школї може найдеме даякы бандуркы і не одыйдеме з порожніма руками. А якраз тота школа ся могла стати про нас осуднов. На розділ од вчєрашнєго дня, кідь нігдє не было ани живой души, в тот день сьме підцінили цілкову ситуацію і не были сьме достаточнo опатєрны. Місто того, жебы сьме ся порядно пообзєрали по околіці, рівно з дяпалівского ліса сьме ся пустили ку школї прямо через паствиско, не беручі до увагы, же нас слідують Німці. Нащастя, Леонід то завчасу збачів, заставив ся, зблїднув як стїна і повів: „Димітрій, Німці!“ На то єм збачів кулємет намірєный прямо на нас і ґрупу німецькых вояків, міджі котрыма стояв офіцір з кукером на очах. З Леонідом ся нам підламовали од страху колїна. Не могли сьме ніч інше робити, лем намісто школы піти настріч Німцям. Дістали сьме ся рівно до пасти. Я ся по німецькы озвав, же сьме ся в лісі скрывали перед партізанамы і тепєрь глядаєме свою родину, котру евакуовали не знати-де. Німецький офіцір як кібы то не чув. Але нас ани не легітимовав. Было нам вшєлияк. Властнов винов сьме ся дістали з німецького обколєсіня до німецького плену. Зістали сьме при них стояти як прикованы. О нецілу годину, кідь єден з Німців скрутив мапу, до котрой собі штось закрєслєвав, сьме ся ведно з нима выбрали в напрямі на Петєйці з тым, же нас одведуть на команду аж до Келчі. Але што ся стало в Петєйцях, то тяжко пописати. На краю пути стояла корчма, до котрой Німці ся горнули єден по другім на чєлі з їх велителєм з годностєв поручіка. Кідь послідній Німець выступив на сходы, я тот момент выужив так, же єм собі одложив ташку, же, реку, мушу даґдє одскочіти. Путь была заповнєна евакуантами з околитых сел на возах. Вынашовши ся в тій ситуації, втекли сьме поза корчму і найблизшим возом з кінським запрягом сьме ся дістали через Кєлчу аж до Доброй над Ондавов, де сьме ся з Леонідом розышли.

Наш доктор зістав у лісі сам. Іщі же і без нас дішов ку колибі над Токаїком, де стрітив двоєх сєлян, котры чудом ся захранили з 32 Токаїчан, росстрільяных Німцями. Были то Михал Медвідь і Андрій Строкковский, котрых доктор ошетрив. Тото мі сам потвєрдив почас мойй навщівы вліті р. 1946 у своїй амбуланції в Добрій над Ондавов. Мали сьме собі што повісти. Нажаль, одтогды сьме ся веце не виділи.

(Літературна управа і переклад із словацького языка: **М. МАЛЬЦОВСКА.**)

Єдина у своїй проблематиці

Зузана Джу́пінкова ся народила як шеста із семох дітей 6. юла 1954 р. у Пыхнях, окр. Снина. До основної школи ходила в рідній селі і в Снині, пак там скінчила середню школу, так звану есвеешку. Не сповнили ся ей тужбы стати ся учительков. Про свої

• **Наша юбіланта, родачка з Пыхонь, одборна працівника Научної бібліотеки у Пряшові – З. Джу́пінкова.**

штудії собі выбрала далеку од рідної Снинщини і од рідного села Пыхні, велику і незнаму Братіславу.

Як уваджать Зузка у своїм *curriculum vitae*, розопрі мала із своєв мамов, яка тужыла, абы ей наймолодша з дівчат дітина збала аста коло нєй. Не доволяла ей піти ани до Пряшова на середню педагогічну школу, яка бы наповнила ей тужбы. Зато Зузка зробила наперек матери, або може і хотіла випробовати свої сили в далекій світлі, і приголосила ся на Середню бібліотекарську школу до Братіслави і Середню готелову школу до Пещан. Была приятна на першу з них, а то на одбор научно-технічних інформації. **В тім часі то была своєю сорты єдина школа на Словакії, а з нєв могла найти собі місто в інформаційних центрах выскумных інштитутів, в бібліотеках інштитуцій, заводах. Як видно, дость было можностей в тім часі. Нїт, не зїстава на западі країны, як-не-як, тягало ей то домів, ближе к родині, ку своїм.**

Кідь ся в августі 1974 р. вернула назад домів, на выход Словакії, прияла місто в Штатній научній бібліотеці в Пряшові, де наповно выужывала свої бібліотекарські знаня із школи, котры в практичній животі наповно выужыла. Дїстала задачу робити українську бібліографію, де перед тым робила пані Олена Пажурова. Спрацювлевала статі з українських новинок, журналів, зборників, календарів і інших документів, де самособов, ся публіковали переважно Русины із Словакії, а матеріали ся дотыкали живота главно нашого краю і вообще цілої Чеськословенської республіки, де Русины жыли і розвивали свою культуру і літературу, уменя. Штатна научна бібліотека в Пряшові, ей бібліографічне одділення, є, якбач, єдине на Словакії, яке не ділить бібліографічны фонды на русиньскы і українськы, але офіційно фігурує ту „русиньско-українська“ проблематика.

А тов ся ай займають наша юбіланта, также до ей компетенції входять і русиньскы виданя, новинки, журналы, календарі, які зазнали розмах

аж по 1989 році, взником часопису *Русин і Народных новинок*, выдаванім *Русиньского народного календаря*, красной і научной літературы. Міджі тым Зузка робила як методік у воєньскых бібліотеках, на одділеню комплетованя і обробляня фондів, занималася регіоналнов бібліографією і інде, аж наконець зїстала робити на одділеню „русиньско-української“ бібліографії, де є дондєсь. Встигла за тот час выштудувати на Факульті гуманітних і природознавчих наук Пряшівской універзиты одбор книжнично-інформаційну штудію, який скінчила у 2008 році із титулом „бакаларь“. Выслідком ей бібліографічных снаг суть бібліографічны роченки, персональны бібліографії Івана Кремпны, Федора Лазорика, Зузаны Гануделёвой і ін., бібліографії до інших видань: Стишкы Івана Мациньского в словенській перекладі, Рудольф Смотер, значна є ей лекторська і публіцистична робота. Наїсто в тій області ей чекать іщі немало работы, хоцьбы в проблематиці русиністики, яка на Словакії ся розрастать до красных і якостных розмірів, а заслужыла бы сі векшу увагу і з боку такой професіоналной бібліографки, яков Зузана Джу́пінкова є.

Як видно, цілий ей живот ся крутив навколо книжок, журналів, новинок, в зануріню до писаня точных дат, фактів о книжках, о авторах і т. д. То сі не каждый знає представити, яка то тяжка і відповідна робота. На то, што зохаблять бібліограф, ся операть множество людей, які ся займають тов або іншов темов. Бібліографія – то основа, ґрунт про научных працівників, студентів, культурно-освітних працівників і вшиткых, котры хотять найти або проштудувати потребну роботу.

Тото вшитко робить наша Зузка, яку так зведе, бо є щіра, добросердечна душа, яка каждому порадить, поможе ся зорьєнтовати в розгалуженій сіті днешніх інформацій, які даколи набывають облудных розмірів. Тяжко в них даколи найти то, што глядасте. На помочі є біліографія, яка веде руку чоловіка, помагать му попозерати ся на ядро штудованой проблематики.

Зузка, і хоць нашла свій змысел в книжках, в бібліографічній „ремеслі“, свого часу любила поспівати як членка Музично-драматичного колективу Т. Г. Шевченка в Братіславі, у фолклорнім колективі *Шарішан*, занимала ся ай шпортом. Дондєсь любить вшиткы сорты уменя – театр, малярство, народну словесность Русинів, котры чередують з роботом на компютері, який ся став ей супутником в роботі, і на самоті, кідь одпочивать дома од людей, од книжок, новинок і журналів. Не забывать притім на свою найвешку ласку, на родны Пыхні, де ся радо вертатъ, як каждая справна Русинка, яку тягне до свого рідного краю, де ся народила, прожила дїтство, і „бой“ за своє я, який ей поміг найти своє місто в животі, реалізувати ся і залюбити сі зрідкаву, тяжку, але хосенну роботу бібліографки. Правда така, же їх мож на пальцях пораховати. А в проблематиці, над яков робить, є єдина.

Марія МАЛЬЦОВСКА,
фотка: К. Копорова

Стріча матурантів по 60-їх роках

29. мая 2009 року матуранты „Русской учительской академии в Пряшеве“ ся стрітили по 60-їх роках од того часу, як у школьскім році 1948/1949 закінчили матурітним экзаменом свою приправу на нову животну путь учителів. Ту, в Карпатах під Дуклєв і Бескидом, міджі нашим войнов збідаченым русиньскым народом зачали шырити освіту і культуру, і так помагати ёму в повойновім народнім возроджію.

Організаторы той стрічі: Інж. Іван Фріцький, МУДр. Андрій Бандура, Франтішек Борщ, Марія Прухнеровичова подля доступных матеріалів встановили, же з 38-ох матурантів, котры закінчили школу, жыє уж лем 17, померало 15, а на 6-їх ся не нашов ниякий контакт. На стрічу пришло 14 сокласників, троє про хворобу прийть не могли.

Із 16-членного педагогічного колективу, котрый нас почас штирєх років штудія учів – жыє уж лем єден. Мали сьме велику радість, кідь сьме міджі собов могли привитати посліднього жыючого нашого професора – доцента Юліуса Мушку, котрый у марцу 2009 ся дожив 90 років. Так як в минулости при стрічах, і тепер подаровав каждому образок з ріствянов тематиком.

Наша класа ся вызначовала тым, же была посліднім матурітним річником у 55-річній історії „Русской учительской академии“. У школьскім році 1948/1949 подля нового школьського закона вшиткы учительскы академії перестали єствовати, а новы учительскы кадры ся зачали приправлявати на педагогічных і філософічных факултах. На наших „Аттестатах учительской зрелости“ ся директор школы Др. Штефан Гойдїч підписовав і давав округлу печатку з назвов „Русская учительская академия в Пряшеве“ – послідній раз. По нас зїстали іщі дві класы 3. річника, котрый перевели ку „русской гимназии“ і в насліднім школьскім році зматуровали, но свідоцтва уж підписовав директор гімназії Алексей Фаринїч а округла печатка уж была з назвов „Русская гимназия в Пряшеве“.

Програм стрічі був богатый. Зачінали сьме в Музею русиньской культуры в Пряшові, на ул. Масаріковій ч. 10. Участники стрічі іщі в музею не были, бо не бывають в Пряшові, але суть россіяны по цілій Словакії. Директорка музею, ПгДр. Ольга Глосікова, др. н., нам старшым, 80-річным участникам стрічі, вытворила барз добры условия.

Великым несподіванєм про вшиткых было прияты у віцепріматоркы міста ЮДр. Катаріны Дюрчанской в обрядных просторах історичной будовы Містського уряду в Пряшові. Сполочна фотка при памятнику советській армоді нам припомянула давны штудентскы часы, кідь на ославах 3. роковин ослободжіня Пряшова Советсков армодов у р. 1948 хор нашой школы співав штатны гімны – чеськословенську і советську під діріґованєм штудента Івана Фріцького (автора статі). У грекокатолицькім катедралнім храмі св. Іоана Хрестителя сьме ся поклонили при остатках єпископів П. П. Гойдїча і В. Гопка. Почас высвячованя В. Гопка за єпископа в маю 1947 року великий хор нашой школы під діріґованєм професора Георгія Бобака співав цілий обряд по церковно-славянськы. Не забыли сьме ани на нашого будителя Александра Духновича. К ёго памятнику положила букету квіток делегація, бо на окраїну міста нашим уж перестарілым ногам было бы тяжко іти.

По скінчіню офіційной части нашого програму сьме в рєштаврації Грاند посїдали за красно припараджены столы, як є при таких стрічах звыком. На самый перед сьме припили на здравя нашому учителєві Юліусови Мушкови к ёго 90-ці і заспівали му традичну пісню „На многая і благая літа...“ Потім уж ся розговорили о своїм животі окремы участници стрічі. А было, вера, што интересного з їх живота слухати.

Почас цілої стрічі міджі нас ходили репортеркы з русиньской редакції Радія Патріа і Главной редакції народностно-етнічного высыланя Словенської телевізії в Кошіцях.

Про каждого участника стрічі на памятку Іван Фріцький і зо своєв дівков Дашов Тенцер-Фріцьков выготовили ДВД, на котрім мож видіти на фотографіях нашу класу од першого річника аж по матуріту, а потім при поматурітнх стрічах. Почас позераня ДВД приемну атмосферу дотворюють прекрасны мелодії руськых співанок, котрыма є підфарбены цілий фільм, як напр. *Подмосковные вечера*, *Рябинушка* і другы співанкы од Александровців.

Стріча по 60-їх роках была интересна і протягла ся до пізного вечора. Участники конштатовали, же цілий програм був барз выдареный і же стрічу треба повторити за два roky. Надїяме ся, же то так буде і же число участников ся барз не зменшыть. Дай Боже, жебы так было.

Інж. Іван ФРІЦЬКИЙ, Кошіці

• **Участници стрічі матурантів по 60-їх роках: (зліва доправа) І. Фріцький, А. Соколова, Е. Петрова, А. Петро, А. Кожухова, А. Роєва, П. Крішфалушіова, З. Вархолова, Ю. Мушка, А. Гоцкова, М. Гоцко, А. Бандура, І. Худік, Ф. Борщ, котры при Памятнику Советській армоді в Пряшові положили быкеты квітів. Квітки менша делегація положила і к Памятнику Александрови Духновичови.**

Федор Віцо vystavljaju miedzi svoima

26. юна 2009 року в селі Чабины, Міджілабірського округу, в Домі народної творчості і галерії ся одбыла вернісаж выставкы знамого русиньского карикатуриста – Федора Віцо, яку зорганізували: Сільський уряд у Чабинах, Русиньска оброда на Словеньску (РОС), Містна організація РОС у Пряшові і автор. Карикатуриста дав своій выставці назву **Федор Віцо гуморні і коморні**, на котрій ся представив із своїма гуморістичными і сатіричными творами, коморными рисунками, мальбами і деревяными рельефами. Із вступним словом на выставці ся приговорив брат автора, **Мірослав Віцо** з Братіславы.

Федор Віцо vystavljaju miedzi svoima. Народив ся в Шапинці, в родині учителя Федора Віцо, котрый походив із села **Чабины** (1911 – 1982), і матери Марії, родженой Штураковой, родачкы з Крайной Быстрой (1921). Пережив пестрый жылот школяря і студента. Учів ся в Рошківцях, де ёго родичі учителёвали, ходив до школы в Празі, Зволені, скінчив основну школу в Братіславі, де пак ся учів на різьбярськым одділїню Середней школы умельцеского промыслу, штудії у якій скінчив у 1962 році.

Од своїх 15 років публікує свій креслений гумор, наперед у часописі *Рогач*, пак ай в інших словеньских періодіках. Знамый є ёго серіал *Дереш*, який вышов книжно в 1969 році, але наслідно був зошротований. Автор мав довго закажане публікувати ся в централній пресі. Міг але презентувати свої рисунки в „*Новім жыттю*“, што му вытримало 10 років. Ёго серіал *Ілько Сова з Баюсова* мав успіх міджі народом уж і зато, або главно зато, же був публікований у русиньскім языку, ословлєвав людей своїма актуальными проблемати і був зрозумілий, трэфный. По революції 1989 серіал ся обявив у русиньскій пресі, главно в **Народных новинках**, а в 2001 році вышов ай книжно, публікує в словеньских (*Roháč, Sme*) і чеських виданях (*Československý denník Lidové noviny*), як і в інших. Федор Віцо редіговав

із своїм братом Мірославом двойтыжденник *Bumerang*, є ініціатором і організатором уж 15 річника конкурзу рисованого гумору *Zlatý súdok*, який ся одбыває в Пряшові. По

• Автопортрет карикатуриста Ф. Віцо і фігурки з ёго двох знамых серіалів рисованого гумору: *Дереш* і *Ілько Сова з Баюсова*.

скоро 40 роках му зачатком рока вышло доповнене выдання книжки *Дереш* з підтітулом ... *і нігда інакше*.

Федор Віцо ся ангажовав і як председа МО РОС у Пряшові, найновше як член wyboru той організації, підпорує навороту Руського дому в Пряшові вшыткым Русинам. Знамы суть ёго театралны і режисерьскы способности. Богатый жылот (не в матеріалнім розуміню, але в духовнім) все дає такому експресівному автору, яким є Федор Віцо, много інспірації. Добрі, же сі ей не вхаблять про себе, але щіро ся ділить із вшыткыма нами.

М. М.

Быв оціненый русиньский телевізний маґазін

Порота Регіональной організації Словеньского синдикату новинарїв у Кошіцях, Літературного фонду – секції про журналістику і новинарську фотографію в Братіславі в рамках **14. річника авторьского змаґання 19. юна 2009** оцінила новинарїв выходословеньского регіону за 2008 рік. Выберала споміджі 53 авторїв, 120 работ і фотографій.

Приємно конштатовати, же в категорії Д1 (телевізії цілорепублікового характеру) 2. місто дістали авторы: Ярослав Саболова Сисакова, Ладіслав Чікі, Валерія Фірьєшова і Петро Крайняк, мол. за **Народностный русиньский маґазін**, який був высланный 14. октобра 2008. В нїм были представлены Русины з регіону, які жыють в красній сімбіозі з іншыма народностями, указали ся ту люде розлічных професій (доктор, учитель, ремеселник і ін.), які у своїм сердці носять ласку к своему родному, русиньскому. К дотворїню комплексного образу уведженого маґазіну значно припомогла камера, як і добросердечне і пересвічуюче слово модераторів і творців цілої релациі.

Ґратулуєме!

-ММ-

U nás autá ihned k odberu!

Len u nás si môžete vybrať Vaše nové auto ihned! Ponúkame Vám SEAT Cordoba: v troch výbavových stupňoch (WSX, WT2, WSR), v dvoch motorizáciách (benzín 1,4i 16V 63kW / 85k a 1,4TDi 59kW / 80k) v šiestich farbách (biela, červená, strieborná metalíza, čierna metalíza, tmavošedá metalíza, tmavomodrá metalíza).

Výbava WSX obsahuje:

ABS, 2 x airbag, centrálnе uzamykanie s d.o., elektrické predné okná, el.nastaviteľné a vyhrievané spätné zrkadlá, manuálna klimatizácia, posilňovač riadenia, plechové disky R15, 4 x repro, výškovo nastaviteľné sedadlo vodiča, výškovo a hĺbkovo nastaviteľný volant, teplomer vonk.teploty.

Výbava WT2 obsahuje:

WSX + zliatinové disky R16, elektricky ovládané strešné okno.

Výbava WSR obsahuje:

WSX + WT2 + predné hmlovky, automatická klimatizácia, tempomat, športové sedadlá so špeciálnym čalúnením, deaktivácia airbagu spolujazdca, 6 x repro.

	I.vlna	II.vlna	bez šrotovného
WSX 1,4i 16V	8 783,00 €/264 596,66 Sk	9 283,00 €/279 659,66 Sk	10 283,00 €/309 785,66 Sk
WT2 1,4i 16V	9 664,00 €/291 137,66 Sk	10 164,00 €/306 200,66 Sk	11 164,00 €/336 326,66 Sk
WSR 1,4i 16V	10 169,00 €/306 351,29 Sk	10 669,00 €/321 414,29 Sk	11 669,00 €/351 540,29 Sk
WSX 1,4TDi	10 492,00 €/316 081,99 Sk	10 992,00 €/331 144,99 Sk	11 992,00 €/361 270,99 Sk

Š-AUTOSERVIS Vranov, s.r.o.

Prevádzka: Mierová 99, Humenné,
tel.: 057/775 03 53
Mobil: 0903 858 727

e-mail: seat@s-autoservis.sk, www.s-autoservis.sk
Otváracie hodiny:
Po - Pia: 8.00 - 16.00 hod, Str: 8.00 - 18.00 hod, So: 8.00 - 12.00 hod.

Prevádzka: Hronského 1115, Vranov n/T
tel./fax: 057/442 47 45, 488 17 30,
Mobil: 0903 627 147

e-mail: seat@s-autoservis.sk, www.s-autoservis.sk

НАРОДНЫ НОВИНКИ

48 Prešov, SR. Tel.: 051/772 56 29. Передплатне на рік 8,50 €, до сусідніх штатів – 21 € або 29 \$, до загранича поштов II. кл. 39 \$ або 26 €, поштов I. кл. 44 \$ або 30 €, заплатити мож і в редакції, банковым переводом або поштовов поукажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, robočka Prešov. Регістрачне ч. **МК SR 417/91, МІС 49 438**. Опублікованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Выдавать Русин і Народны новинки. Реалізоване з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Култура народностных меншын 2009. Шефредактор: Мір. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Adresa: **Људовѣ новины, Duchnovičovo nám. 1, 081**

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2